

Ölkə

Faiq Ələkbərov

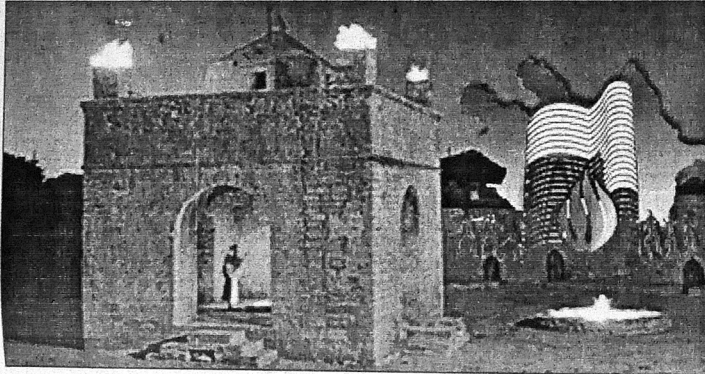
doğrusu, əgər vətəndaş cəmiyyətinin, modernləşmənin «üçlük»-dən daha vacib olması qənaətinə gəlinərsə, yaxud da gəlinərsə bu zaman milli şüurun öz mahiyyətindən xeyli dərəcədə kənara çıxması baş verə bilər. Çünki vətəndaş cəmiyyəti üzərində formalaşan şüur daha çox beynəlmilləl, müəyyən mənada kosmopolit şüurdur. Digər tərəfdən, vətəndaş cəmiyyətinin özünə olan münasibət və onun təbii forması birmə-

gəc-tez təhlükə altına düşmüş olacaqdır. Çünki fərd özünü daha çox azad hiss etdikcə, mənsub olduğu millət və dövlətə bağlılığı azalacaqdır. Bu mənada, insanın azadlığının millət və dövlətin azadlığı ilə müqayisə edilməsi, onların qarşı-qarşıya qoyulması doğru deyildir. Fərd həmişə özünü millətin və dövlətin bir üzvü hesab etməli, müəyyən mənada öz maraqlarından millət və dövlət üçün güzəştə getməyə hazır ol-

jes Süleymonov «Az-ya», Bəxtiyar Vahabzadə «Latin dili», «Gülüstan» əsərlərini yazdıqlar.

Ona görə də, fərdin öz milli kimliyinin və dini dəyərlərinin üstündə insani keyiyyətə malik olması inandırıcı deyildir. Bu özünü heç vaxt doğrultmamışdır. Bu mənada, hazırda fərdin azadlığının önəmli adı altında vətəndaş cəmiyyətinin zərurətindən çıxış edənlər müəyyən mənada, 20-ci əsrin əvvəllərində «üçlük» ideyası-

Qloballaşma: milli-mənəvi dəyərlər və vətəndaş cəmiyyəti

nalı deyildir. Belə ki, sözün həqiqi mənasında vətəndaş cəmiyyəti modeli uyulanarsa, müəyyən mənada o, milli şüurla uzlaşdırıla bilər. Ancaq bu formal şəkildə baş verərsə məsələ tamamilə başqa rəng alır.

Bu baxımdan hazırda «üçlüyü»-ün kölgədə qalması deyil, əksinə önə çəkilməsi qəbul edilən variant olardı. Fikrimizcə, 20-ci əsrin əvvəllərində qloballaşma nümunəsi olan sosial-demokratizmle «üçlük» arasında gedən mübarizədə sonuncu-nun qalib çıxması bunun bariz nümunəsidir. Doğrudur, «üçlüyü»-ün «rus marksizmi» üzərində qələbəsi çox çəkmədi, bir az sonra rus və rusiyönlü sosial-demokratlar Azərbaycanda hökm-ran oldular. Onlar da beynəlmillətlik adı altında «rus kommünizmi»ni təbliğ edirdilər. Ancaq «üçlük»-dən fərqli olaraq rus sosial-demokratlarının qalibiyyəti zorakılığa və saxta beynəlmillətçiliyə əsaslandıqı üçün onun perspektivi yox idi. Məhz marksizmin rus variantı olan bolşevizmin zorakılığa arxalan-masının nəticəsi idi ki, sonunda məhv oldu. Bununla da, 20-ci əsrin sonlarında yenidən milli ideyalara üz tutuldu. Milli ideyalar olmadan bir millətin var ola bilməyəcəyi qənaətinə gəldi.

Az gün beynəlmillətlik özünü Azərbaycanda Qərib, yaxud da Avropanın demokratik ideyaları şəklində bürzə verir. Eyni zamanda bizə qonşu dövlətlər də, bu və ya digər dərəcədə beynəlmillətçiliyin müxtəlif variantlarını əldə bəyraq edərək millətin şüuruna müəyyən mənada təsir göstərirlər.

Bizcə, hər hansı toplumda fərdin azadlığı millət və dövlətin azadlığından üstün tutularsa, həmin cəmiyyətin milli və siyasi varlığı

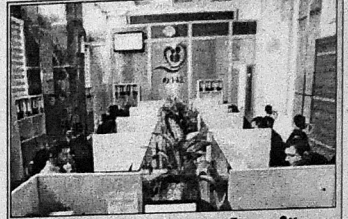
malıdır. Yeni bütün hallarda millət və dövlət naminə güzəştə gedən bir tərəf varsa, o da fərd olmalıdır. Yalnız bu halda həmin millət və dövlət milli və siyasi varlığını qor-u-yub yaşada bilər. Çünki millətin varlığı fərdin varlığından daha dəyərlidir. Fərd özünü millət və dövlət naminə qurban verməyə hazır olmalıdır. Yalnız bu şüura malik cəmiyyətlərdə millət və dövlət həmişə var olur. Ancaq hansı cəmiyyət-də ayrı-ayrı fərdlər öz maraqlarını millət və dövlət maraqlarından üstün tutub bunu sınırsız insan azadlığı ilə izah edirlərsə onların gələcək varlıqları şübhə altındadır.

Bu baxımdan vətəndaş cəmiyyətinin mövcud olduğu bir çox Aropa ölkələrində, o cümlədən ABŞ-da milli və dini dəyərlərin yenidən dirçəldilməsinə cəhd başa düşüldür. Çünki onlar anlayırlar ki, insan nə qədər dəyərlili olursa olsun, fərd nə qədər azadlıqlara sahib olursa olsun milli və dini dəyərlərdən uzaqlaşdıqca özgələrişir. Özü də bu özgələşmə, yeni fərdin milli mənsubiyyətdən və dini dəyərlərdən uzaqlaşması, onun beynəlmillət-kosmopolit (dünya vətəndaşı) bir şəkile girməsin-dən çox en adi insani keyfiyyətlərdən məhrum olunması ilə nəticələnir. Vaxtilə eyni hadisələr uydurma kommunizm dövründə yaşandı. Ruslar kommunizm məfkurəsi adı altında qeyri-rusları, xüsusilə türk-müsəlman xalqları milli və dini kimliklərdən uzaqlaşdır-mağa çalışdılar və müəyyən qədər də bunu bacardılar. Bununla da, türk-müsəlman xalqları daha çox özgələşməyə məruz qaldılar. Buna əks reaksiyanın nəticəsi kimi Çingiz Aytmatov «Gün var əsrə bərabər», Ol-

ni tənqid edənlərle eyni mövqə nümayiş etdirirlər. Bu mənada, indiki dövrün «marksistləri» və «liberalistləri» 20-ci əsrin əvvəllərində yeni mövqə tutanlardan çox da fərqlənmirlər. Bütövlükdə hazırda «üçlüyü» cəmiyyətin əsas ideyaları kimi vacib saymayanlarla, 20-ci əsrin marksistlərini və liberalistlərini bir amal birləşdirir: çağdaş ruhu islamlıq və türklüyün kölgədə saxlanması, yaxud da ümumiyyətlə aradan qaldırılması. Bunun əksini düşünenlər isə, müasir ruhu türkçülük və islamçılıqı müdafiə edənlərdir.

Bütün bunları yazmaqda məqsədimiz odur ki, 20-ci əsrin əvvəllərində olduğu kimi, hazırda da beynəlmillət ideyalarına, qloballaşma proseslərinə milli ideoloqların gətirdiyi yoldan yanaşmaq, ancaq zamanın tələblərinə də uyğun şəkildə hərəkət etmək lazımdır. Başqa sözlə, beynəlmillət, global ideyaların qarşısında təlim olmağı qloballaşma prosesi, vətəndaş cəmiyyətinin zəruriliyi kimi başa düşülməş çox yanlışdır. Çünki milli ideyalar olmadan istənilən beynəlmillət, yaxud da global ideyaların heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Üstəlik, beynəlmillət ideyaların ideyaların aparıcılığı və milli ideyaların kölgədə qalması istənilən millət üçün çox təhlükəlidir. Burada bir amil hökmən nəzərə almaq lazımdır ki, beynəlmillət ideyalardan adətən, bir millət digər millətlərin üzərində hakim olmaq məqsədi ilə istifadə etmişlər. Məsələn, İranda şiiçilik, Osmanlıda osmanlıçılıq, Rusiyada bolşevizm və s. buna bariz nümunədir. Ona görə də beynəlmillətçilik, qloballaşma kimi proseslərin təsirinə daha çox dövlətçilik ənənələri zəif, üstəlik müstəqillik təcrübəsi az olan, milli şüuru tam formalaşmayan millətlər qalır.

Yazı «Ortaq Dəyərlər» İctimai Birliyinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə yardımı ilə həyata keçirildi. Layihə çərçivəsində çap olunur.

"142-Çağrı mərkəzi"nə müraciətlərin çoxu sorgu xarakterli olub

Cari ilin iyul ayında Azərbaycan Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin (ƏƏSMN) "142-Çağrı mərkəzi" tərəfindən 9716 müraciət cavablandırılıb. Nazirliyin ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, həmin müraciətlərin 4194-ü (43,2%) sosial təminat, 2343-ü (24,1%) əmək qanunvericiliyi, 1295-i (13,3%) ƏƏSMN-in elektron xidmətlərindən istifadə, 1157-i (11,9%) tibbi-sosial ekspertiza və əlilliyi olan şəxslərin reabilitasiyası, 727-i (7,5%) işə məşğulluq məsələlərini əhatə edib.

Iyul ayında "142-Çağrı mərkəzi"nə daxil olan müraciətlərin 9080-i qeyd olunan fəaliyyət sahələri ilə əlaqədar sorgu xarakterli daşılıb. Vətəndaşları maraqlandıran suallar nazirliyin mütəxəssisləri tərəfindən aidiyyəti üzrə doğlu izahatlar verilərək cavablandırılıb.

Daxil olan müraciətlərin yalnız 636-da (6,1 faiz) ayrı-ayrı vətəndaşlar onların əmək və sosial təminat hüquqlarının müəyyən olunması məsələlərini, habelə tklif və şikayətlərini ifadə ediblər. Həmin müraciətlər müraciət vəzifəsi əsasında araşdırılaraq cavablandırılması üçün nazirliyin müvafiq struktur bölmələrinə göndərilib.

Yevlaxda saxta əsginaslar, narkotik və dərman preparatları aşkarlandı

Yevlaxda "Mercedes" markalı avtomobildən saxta əsginaslar, narkotik vasitə və müxtəlif növ dərman preparatları götürülüb.

Daxili İşlər Nazirliyinin saytının verdiyi məlumata görə, qurumun Baş Cənabət Axtarış İdarəsi, Yevlax RPŞ və Mingəçevir ŞPŞ əməkdaşlarının birgə həyata keçirdikləri əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində Yevlax rayonunun Aşağı Qarxun kəndinin ərazisində Göygöl rayon sakini Əli Mahmudovun idarə etdiyi "Mercedes" markalı avtomobil saxlanılıb.

Avtomobildə baxış zamanı ümumi məbləği 26,550 manat olan 41 ədəd 100 manatlıq, 415 ədəd 50 manatlıq, 72 ədəd 20 manatlıq, 23 ədəd 10 manatlıq və 6 ədəd 5 manatlıq saxta əsginaslar, 0,428 qram heroin və müxtəlif növ dərman preparatları aşkar edilərək götürülüb.

Etibarsızdır

Əhmədov Elşən Mirzə oğluna məxsus 3 sot torpaq sahəsinin 308013058563 reyster nömrəli çıxarışı itdiyi üçün etibarsız sayılır.